

רב שמואל בר יהודה, עבדא ליה אימיה מגררתא דכספא. כתב המגן-אברהם (שכו סק"א) שמזה נהגו הבתולות להיות להם כלי מיוחד לשבת העשוי משער חיה [לצורך תיקון השער מעט, אבל לסרק ממש אסור משום תלישת שערות. מג"א שג סקכ"ב, מהריב"ש].

ולא פורש טעמו של ייחוד זה; יתכן שחומרא בעלמא היא ויתכן משום 'מעשה חול' (כמו שכתב בפרי מגדים), מאחר והברשה במברשת רגילה העשויה לסרק בה אסורה בשבת, לכן צריך להשתמש במברשת המיוחדת לשבת שלא יראה כ'עובדין דחול'. ובספר מאמר מרדכי מצריך שיהא זה כלי קטן שאינו עשוי לסריקה כלל. ושמא למד כן ממגרת של כסף האמורה בגמרא, ומפרש שהיה משונה משאר מגרדות. אך זה דוחק שהרי גם בשל כסף יכול להשתמש בה כשאר מגררות. לכן נראה שאם קשה להשיג מברשת שאינה ראויה לסריקה, אפשר לייחד לשבת כל מברשת העשויה משערות, ולתקן בה מעט את השער בשבת (עפ"י אגרות משה או"ח ח"ב עח).

ויש שאין נוהגים לייחד מברשת לשבת (עפ"י שו"ת אור לציון ח"ב לו, בהערה).

א. מלשון המשנ"ב (שג סקפ"ו) משמע שאם אינו מתכוין להפריד היטב השערות כדי להשיר השערות המודולדות – מותר להברישי באופן שאינו 'פסיק רישיה' לתלישה. וצ"ע לפי זה האם מותר להברישי במברשת רכה באופן שבכל הברשה והברשה אין בה ודאות לתלישת שער רק בהברשה מרובה נושרות כמה שערות. ועכ"פ משמע בפוסקים שודאי טוב לכתחילה רק לתקן מעט ותו לא (כנ"ל באג"מ, ובמשנ"ב ס"ק פו. וע' ש"כ יד, מד).

ב. לענין מברשת שיניים, משמע באגרות משה (ח"א קיב) שאין צריך לייחד מברשת לשבת, והרי לפי מה שפרש כאן משום 'עובדין דחול' לכאורה גם לשיניים יש להצריך מברשת מיוחדת מאחר ורגיל להשתמש במברשת זו עם משחה באופן האסור. ויש לומר ששם שונה שההברשה כשלעצמה אינה מעשה חול ורק משום מריחת המשחה אסור, הלכך כשאין משחה אין כאן 'עובדין דחול'.

'תניא רבי נחמיה אומר: אף בחול אסור, מפני הפסד אוכלין'. דוקא כשעושה כן כדי לאכול הרבה, אבל אם מצטער מרוב אוכל – מותר להקיא, וכמו שאמר רבי יוחנן: ביד מותר – הרי שאין בדבר משום הפסד אוכלים, שמגיעת הפסד הגוף עדיף. כן כתב הרי"ף. ומשמע לו שחכמים אינם חולקים על רבי נחמיה. 'ברוך שבחר בדבריהם – שזו מדה מגונה ביותר ואינו נאה לזרע קדש' (רמב"ן).

דף קמח

'היכא דאיתמר איתמר היכא דלא איתמר לא איתמר' – ששבירת העצם יותר מסוכנת מפריקת היד (תורי"ד).

לכאורה נראה ששבר כזה שהרופא אומר שאין בו סכנה אם לא יחזירוהו, אף לא סכנת אבר – אין התר להחזיר, שהרי לא התירו החזרה אלא משום חשש סכנה כנ"ל. ואין במשמע כן מפשט הדברים בשו"ת שבט הלוי ח"ו כה. וצ"ע.

'... מכל האמור למעלה יראה דפרשת השברים פרשה סתומה היא, דלפעמים מחללין על לא דבר ועוקרין הלכות ברורות ולפעמים מותר לחלל, ולכן שמעו ותחי נפשכם; דחברת הצלה תהיה בחלקה ע"י יהודים שומרי מצוות ויודעי הלכות, וחלקה להבדיל ע"י גוים רופאים וחובשים, ובכל אופן יהיה במשרד שם ישראל זריו עומד על גביהם שהוא יורה להם אם לצאת מיד או לא. ובזה אופן גם בספיקות הנולדים מהשברים אם עשה ע"י גוי, קרוב שאינו פוגע בהלכה... וגם היושב ע"י הטלפון יכול להיות גוי מבין ועל ידו ישב הישראל הנותן ההוראה והמזרז לצאת אם צריך...' (מתוך שבט הלוי ח"ו כה).

פרק שלש ועשרים

‘וכן ערב פסח בירושלים שחל להיות בשבת, מניח טליתו אצלו ונוטל את פסחו ועושה עמו חשבון לאחר יום טוב’. יש להוכיח מכאן ומעוד מקומות שביקור ממום מועיל קודם להקדשת הקרבן, שהרי כאן מקדיש את קרבנו בערב פסח והרי הוא טעון ביקור ארבעה ימים (עפ"י טורי אבן מגילה כט: חו"א או"ה קכד לדף צו. ועוד. וכן משמע במאירי ובפסקי הרי"ד פסחים צו. ע"ע בענין זה במובא ביוסף דעת פסחים סו. שבועות י: זבחים יב.).

‘הוא כיון דבחול זימנין דבעי למימר ליה הלוני וא"ל השאילני’. כלומר, דרך בני אדם לומר הלוני לזמן מועט [זהו 'השאילני' – כיון שסתם שאלה חוזרת בעינה לכך יכול לתובעו מיד, שלא כהלואה שלהוצאה ניתנה], ודעתו לזמן מרובה (תורי"ד).

‘... בשבת, כיון דהשאילני הוא דשרו ליה רבנן הלוני לא שרו ליה מינכרא מילתא ולא אתי למיכתב’. יש לשמוע מכאן שרק משום שיש היכר בדבר התירו [ואפילו ב'השאילני' היה כדין לאסור לולא דמינכרא מילתא]. ולפי זה יש להקשות על מה שכתב המגן-אברהם (שו סקי"ד) שבמקום שנוהגים בסתם הלואה שרשאי לתבוע מיד כמו במדינותנו, רשאי לומר 'הלוני' – והלא סוף סוף אין כאן היכר (עפ"י באור הלכה שו, יא).

ויש לפרש בטעם המג"א, מפני שבמקומינו אף ב'הלואה' כגון זו של צרכי שבת אין לחוש לכתיבה, שאין הדרך לכתוב אלא הלוואות כספים לטוח ארון, אך משום שחז"ל גזרו אין לבטל הגזרה בגלל השתנות הטעם, אבל כיון שסתם הלואה דידן שונה מבזמנא, שוב י"ל שאינה כלולה בגזרה ראשונה, הלכך אעפ"י שאין כאן היכר ואילו היינו הולכים אחר הטעם לא היה לנו לחלק בין זו לזו, אך כיון שעתה אין קיים טעם הגזרה בזה, אין לנו להכליל אופנים חדשים לתוך הגזרה. [דוגמא לדבר, סברת הגרשז"א לענין הסבת נשים בליל פסח; כיון שבזמן הגמרא לא היו מסיבות, ועתה אין בני חורין רגילים להסב כדברי הראב"ה, הלכך אעפ"י שלגבי האנשים נשאה תקנת הסבה ולא בטלה, אך נשים שלא נכללו בתקנה הראשונה אין להכלילן עתה לתקנה כיון שבטל הטעם].

(ע"ב) 'איתמר הלוואת יום טוב...'. הוא הדין הלוואת שבת (מאירי). וע' בספרים 'שבת של מי' 'לשון הזהב'.

‘הלוואת יום טוב... ואתי לאימנועי משמחת יום טוב... השוחט את הפרה וחילקה בראש השנה...’. בספר הר צבי העיר שמכאן מוכח שיש חיוב אכילה ושתיה בראש השנה [גם לפי הפוסקים שאין דין 'שמחה' בראש השנה], וכמו שכתב בשלחן ערוך (תקצו) 'אוכלין ושותין ואין מתענין' (וע' באור הגר"א שם). וקשה על דברי הכלבו שהובא בט"ז שם, הסובר שמצוה להתענות בראש השנה. נראה לישב בפשטות שאם אמנם מתענה יתכן שיש מצוה בדבר, אך כשאנו מתענה מצוה לאכול ולשתות ולשמוח ולא לנהוג בו כבחול, שהרי יום טוב הוא ומצוה לכבדו כשאר מקראי קדש.

‘... אלא אי אמרת לא ניתנה ליתבע אמאי אינו משמט...’. היה יכול לתרץ שלענין זה אינו משמט, שאם תפס ממנו מעות אין מוציאים ממנו [כי לא אמרו 'לא ניתנה ליתבע' אלא שאין ב"ד נזקקים לפורעו בעל כרחו, אבל אם תפס תפס, וכמו שנהג רבא בר עולא לתפוס לאחר ההלואה] – אלא שרוצה לפרש נפקותא אף בלא תפיסה (רמב"ן ועוד, ע"ש).

'המחזיר חוב לחבירו בשביעית, צריך שיאמר לו משמט אני...' כתב רבי אביגדור (מובא במדרכי בגטין לו ובב"ח חו"מ סו), שזה שצריך לומר 'משמט אני' – דוקא כשבא הלווה לפניו להחזיר את חובו, אבל אם לא בא, כיון שהחוב משומט ממילא אין צריך שיאמר לו. ואולם שיטת רבי אליעזר ממיץ (בספר יראים קסד) שדין שמיטת כספים גדרו מצוה על המלוה לשמט ולמחול, ואין החוב משומט ממילא עד שיאמר לו (וכדרך שנחלקו המבי"ט והבית יוסף על שמיטת קרקעות, אם היא 'אפקעתא דמלכא' או מצוה על האדם להפקיר) אך אמנם בית דין סמוכים שבארץ ישראל, שיש להם יכולת כפיה וקנסות, יכולים גם לכופו לקיים את מצוותו ולשמט. ובספר זכר יצחק (כג) כתב שדברי ר"א ממיץ אמורים רק לענין מצות פריעת החוב שיש על האדם, שלענין זה כל עוד המלוה לא אמר 'משמט אני', חייב הלה לפורעו, אבל עצם השעבוד בטל מאליו גם בלא השמטת האדם, מחמת הלאו ד'לא יגוש'. ובוזה מיושבות כמה קושיות על שיטה זו (ע' במנחת חינוך (תע) שכתב בפשטות שהחוב משומט מאליו, וכתב שמוכח כן מכמה סוגיות. ולפי זה – כתב – אפילו בחוב לקטן או כל מי שאינו בר מצוה – משמט. אך על נקודה זו יש חולקים – ע' תומים סו). ע"ע בכללות הענין בגטין לו.

'מקדיש אדם פסחו בשבת וחגיגתו ביום טוב.' רש"י פירש הואיל וההקרבה דוחה שבת אף ההקדש הנצרך לה גם כן דוחה, אף שאסור בעלמא משום שבות. ובתור"ד הקשה, אם כן למאן דאמר נדרים ונדבות קרבים ביום טוב, אף הקדשתו תדחה יו"ט והרי אין הדין כן, שלא אמרו אלא 'חובות הקבוע להן זמן'.

ויש שתייצו ששונה הקרבת פסח וחגיגה שהיתר הקרבתן מדין דחיה, וכיון שהקרבתו דוחה אף ההכשר לזה דוחה, משא"כ נדרים ונדבות למ"ד שקרבים ביום טוב מותרים משום אוכל נפש ואין בהקרבתם דחיה ליו"ט. אך זה נכון רק לדעת התוס' לעיל (כד:), אבל לדברי התוס' בביצה (יב. ורשב"א שם) שאפילו עולות קרבים ביום טוב, אם כן אין הטעם משום 'אוכל נפש', וצ"ב (שפת אמת).

וע' בשו"ת משיב דבר (ח"ב פ) שלכך לא נקטו עם פסח וחגיגה 'עולת ראייה' – כי פשוט שמותר להקדישה ברגל כי אין להקדישה מקודם לכן משום חשש תקלה, כמו שאמרו (בפ"ו דפסחים) אמרו על הלל מעולם לא מעל אדם בעולתו אלא מביא לעזרה ומקדיש.

דף קמט

'אל תפנו אל מדעתכם' –

'... הלא בארתי לך שזה השכל אשר שפע עלינו מהשם יתעלה, הוא הדיבוק אשר בינינו ובינו, והרשות נתונה לך אם תרצה לחזק הדיבוק הזה – תעשה, ואם תרצה להחלישו מעט מעט עד שתפסקו – תעשה. ולא יתחזק זה הדיבוק אלא בהשתמשך בו באהבת השם ושתהיה כונתך אליה כמו שבארנו, וחולשתו תהיה בשומך מחשבתך בדבר זולתו.

ודע שאתה, ולו היית החכם שבבני אדם באמתת החכמה האלהית, כשתפנה מחשבתך למאכל צריך או לעסק צריך, כבר פסקת הדבוק ההוא אשר בינך ובין הש"י, ואינך עמו אז וכן הוא אינו עמך, כי היחס ההוא אשר בינך ובינו כבר נפסק בפועל בעת ההיא.

ומפני זה היו מקפידים החסידים על השעות שהיו בטלים בהם מלחשוב בשם, והזהירו ממנו ואמרו **אל תפנו אל מדעתכם**, ואמר דוד שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט, הוא אומר: